

Beveren i skogen

- en byggmester til glede og besvær

Bever *(Castor fiber)*

Den eurasiatiske beveren er Europas største gnager. Voksne individer har en kroppslengde på 100-110 cm (inkludert halen) og en vekt på 18-22 kg.

Beveren hadde tidligere en stor utbredelse i Europa, men ble hardt beskattet, først og fremst på grunn av den ettertraktede pelsen. På slutten av 1800-tallet var beveren utryddet i de fleste europeiske land. I Norge ble den

tidlig fredet (1845) og en liten bestand på ca. 100 bever overlevde i Aust-Agder. Dette var trolig den eneste gjenlevende beverpopulasjon i Skandinavia. Dagens beverbestand i Sverige er grunnlagt på utsetting av et 80-talls individer fra denne restbestanden i perioden 1922-1939. Beverbestanden i Glommavassdraget, og i grensetraktene i Hedmark, Akershus og Østfold stammer trolig fra

”hjemvandrete” individer etter disse utsettingene.

Beveren er utelukkende vegetarianer. Om sommeren spiser beveren en rekke forskjellige planter. Gjennom høsten, vinteren og frem til våren spiser den utelukkende kvist og bark fra trær. Det mest foretrukne treslaget er osp. Trær og kvister blir også brukt som bygningmateriale til demning og hytte.

Trær og busker			Vegetasjon i vannet	Vegetasjon på land
Livrett Osp	Hverdagskost Rogn, bjørk, selje, pil, vier, pors	Krisekost/bygningsmateriale Gråor, eik, hegg, hassel, gran, furu, einer	Nøkkeroser, elvesnelle, takrør, brasmegras	Urter, korn, bærbusker, frukt og grønnsaker

Etter boka ”Bever” av Rosell, F. & Pedersen, K.V. 1999.

Skader forårsaket av bever

Beverens levevis er å felle trær og bygge demninger. Dette må vi akseptere hvis beveren skal leve i skogene våre. Kunsten med beverforvaltningen er å minimere de negative effektene samtidig som vi nyter godt av det positive med bever.

Bever kan gjøre skade på flere måter. De mest vanlige og alvorlige skadene forårsaket av bever er;

- oppdemming av vassdrag med påfølgende oversvømmelse
- felling av trær

Andre skader kan være beiteskader i frukthager, grønnsakshager eller kornåkre

Noen fysiske tiltak

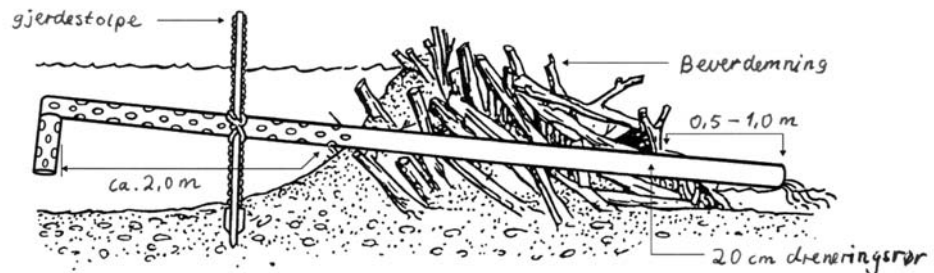
En lang rekke tiltak er prøvd for å forhindre skader av bever. Felles for veldig mange av tiltakene er at de er arbeids- og tidkrevende og at effekten er høyst usikker. Vi vil her nevne noen tiltak som kan ha en positiv effekt, men vil komme tilbake til betydningen av å ha en god forvaltningsplan og arbeide med forebyggende tiltak.

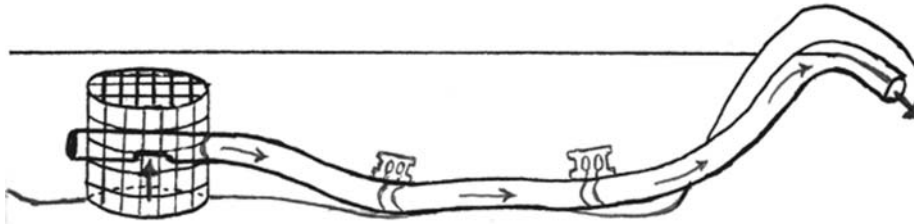
Regulering av vannstanden i en beverdam

Det finnes en mengde innretninger som kan regulere vannstanden i beverdammer under et bestemt nivå uten å rive demningen. Med denne løsningen beholder man beverdammen og kolonien samtidig som skadeområdet begrenses. Den vanligste metoden er å legge et vanlig stivt dreneringsrør vannrett ned i demningen på det nivå man ønsker vannstanden. Den delen av røret som stikker inn i dammen gjennomborres av små hull og lukkes i enden med en propp. Motsatt ende

bør stikke godt utenfor demningen (0,5-1,0 m). Røret bør være 20 cm i diameter og 5-6 m langt. Hullene som borer i røret bør være ca. 2,5 cm i diameter.

På neste side er et bilde av en annen metode som er mye brukt i Canada. Her benyttes et bøyeleg rør, der vanninntaket fra dammen er innebygd i et nettingbur. Også her er den enden på røret som stikker inn i demningen tett med en propp. Motsatt ende av røret bygges inn i demningen på den høyden man ønsker vannstanden.

Beskytte enkelttrær

For å spare trær fra beverhugst kan disse beskyttes med en strømpe av hønse-netting, tjærepapp, plast, seilduk eller lignende. Det er viktig at "strømpen" er høy nok og at den er festet godt til bakken. Den bør være minst 1 meter høy, gjerne 1 1/2 meter i områder der det kommer mye snø. Det bør også være god plass innenfor slik at treet skal kunne vokse. Denne metoden er aktuell hvis man har behov for å spare enkelttrær. Å beskytte hele bestander fra bever på denne måten blir trolig for tids- og kostnadskrevede.

Hvordan kan uønskete beverkolonier fjernes?

På grunn av oversvømmelse eller uakseptable skader på skogen er det enkelte steder ikke ønskelig å ha bever. Å få beveren til å flytte fra et område er imidlertid ikke helt enkelt.

Riving av demning

Beverens bolig og demninger er i utgangspunktet fredet, jf villlovens §3, og fjerning av disse krever kommunalt vedtak. Hvis beverkolonien er godt etablert vil riving av demningen som regel ha liten effekt. En ny demning blir som regel bygget etter kort tid. Riving er mest effektivt hvis det skjer i begynnelsen av byggeperioden, mens beverne er i ferd med å etablere seg.

Riving av etablerte demninger kan ha ønsket effekt hvis restene etter den gamle demningen fjernes eller brennes, og skogen ryddes i en bred sone langs vannstrengen.

Jakt og fangst

Den mest effektive metoden for å fjerne beveren er som regel å drive intensiv jakt og fangst. Man behøver ikke alltid fange eller skyte alle individene i kolonien. Hvis den voksne hunnen blir avlivet på våren vil ofte hele kolonien flytte fra området.

Beverforvaltning

Forebyggende tiltak og en planmessig beverforvaltning er den mest effektive metoden for å begrense skadeområdet av beveren.

Styre beveren til ønsket område

Å lede beveren til enkelte områder er lettere enn å jage den fra områder. Hvis man ser på et større område under ett kan man plukke ut lokaliteter hvor beveretablering er akseptabelt, og skjøtte skogen i nærområdet slik at den blir attraktiv for beveren. Samtidig kan man bedrive aktiv jakt og fangst og hindre bygging av demning i etableringsfasen i områder der beveren er uønsket.

Fleire undersøkelser har vist at skogbeltet som er fra 0-50 m fra vann og vassdrag er viktigst for beveren, selv om den kan gå lengre avstander fra vannet etter høyt prefererte tresorter som osp og rogn. I områder der beveretablering er ønsket bør man la det være mest mulig lauvvirke av alle slag. Lauvtrær som ikke står høyt på matseddelen bør også få stå fordi det fungerer ypperlig som bygningsmateriale. På denne måten blir "mattrærne" spart.

Forvaltningsplan

Eiendomsgrenser går ofte langs vassdrag og beverkolonier lever derfor på grensen mellom eiendommer eller kommuner. For å få til en god beverforvaltning er det derfor en forutsetning å etablere et samarbeid på tvers av grensene. Ved å lage en driftsplan eller en forvaltningsplan kan grunneierne langs vassdraget bli enig om hvor mange bevere som skal felles, hvor det skal jaktes osv.

Bever i skogbruksplanleggingen

Beveren etablerer seg stadig i nye områder, og vi må i fremtiden regne med at den med tiden kan dukke opp i de aller fleste vann og vassdrag. Det er viktig å ta dette med i skogbruksplanleggingen.

- Σ **For å spare barskogen** bør man beholde en høy andel løvskog i et belte på 50 m langs vassdraget. Det er særlig viktig med de foretrukne treslagene osp og bjørk.
- Σ **I områder hvor man ikke ønsker beveraktivitet** kan det være lurt å ta vekk løvtrærne, men beholde et belte med or nærmest bekken. Or

står svært lavt på beverens ønskeliste, og får derfor som regel stå i fred.

- Σ **Kvalitetsbestand av løv** bør ikke etableres mindre enn 50 m fra vann eller vassdrag. Ønsker man å dyrke osp bør avstanden økes ytterligere. Løvtrebestand har kort omløpstid, men hvis bestanden er i nærheten av et vassdrag er det allikevel tid nok til at en bever før eller siden kan avlegge området et besøk og gjøre store skader.
- Gråor og svartor står lavt på beverens matseddel, og får derfor ofte stå i fred. Ønsker man et tresatt belte langs bekken i kulturlandskapet er det lurt å bruke disse tresortene.

Utnytting av bever i næringsøyemed

I tillegg til at flere jaktbare viltarter begunstiges av beverdammen er bever et spennende jaktobjekt i seg selv. Etterspørselen etter skinn og bevergjel blir aldri det den var, men for mange vil beverjakt være en eksotisk opplevelse som de er interessert i å betale for. Vi ser særlig en stor interesse fra

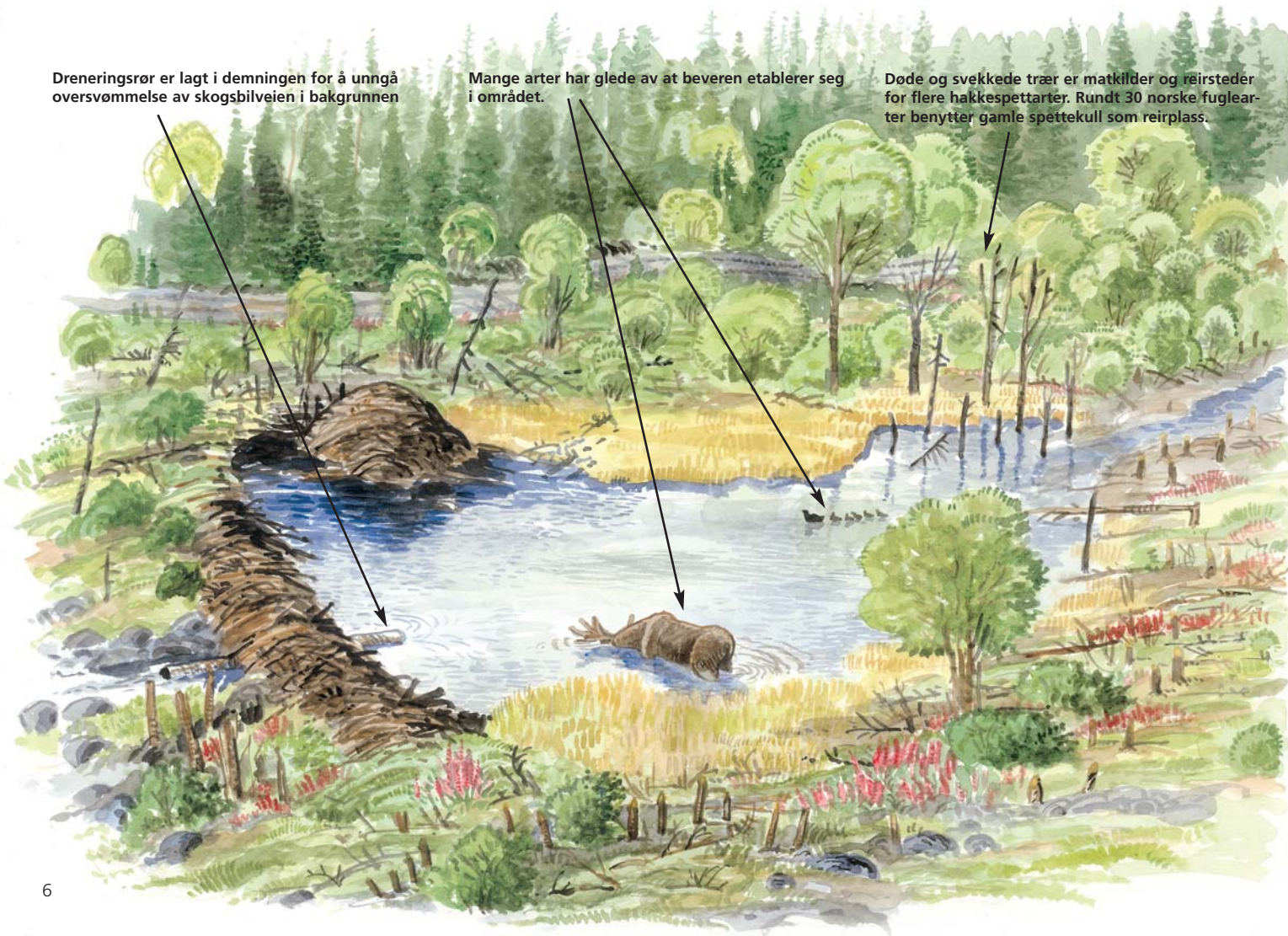
danske jegere som ønsker å komme til Norge og Sverige for å jakte bever. For en næringsmessig utnyttelse av beverjakt er det også positivt at jakttiden er på en årstid hvor det er få muligheter for annen jakt. Beversafari med kano en stille julkveld er også et ypperlig opplevelsesprodukt. Flere foretak som arrangerer turer i skog og mark har observasjon av beveren og dens fascinerende levevis som en viktig del av opplevelsen.

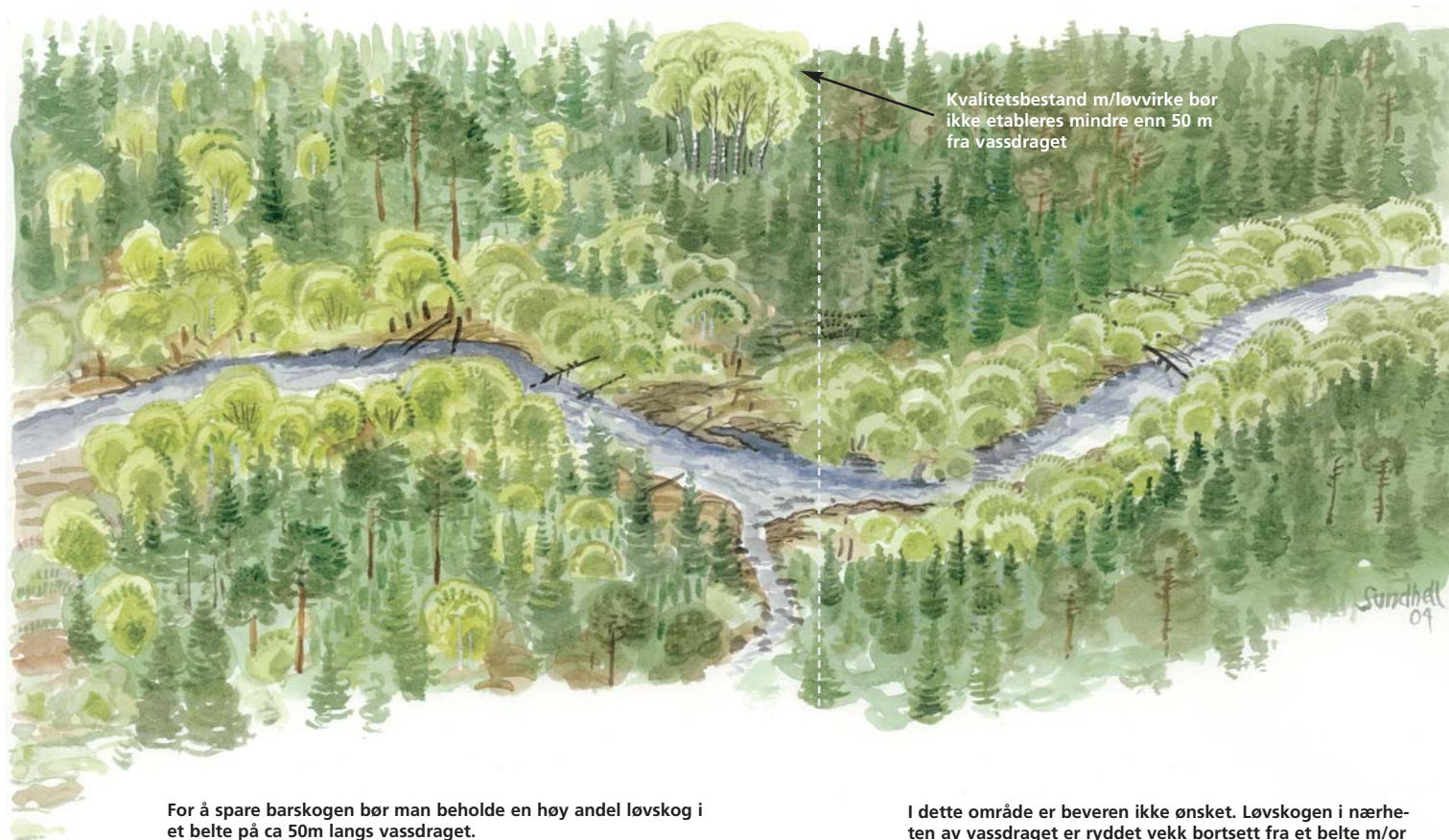

Dreneringsrør er lagt i demningen for å unngå
oversvømmelse av skogsbilveien i bakgrunnen

Mange arter har glede av at beveren etablerer seg
i området.

Døde og svekkede trær er matkilder og reirsteder
for flere hakkespettarter. Rundt 30 norske fuglear-
ter benytter gamle spettekull som reirplass.

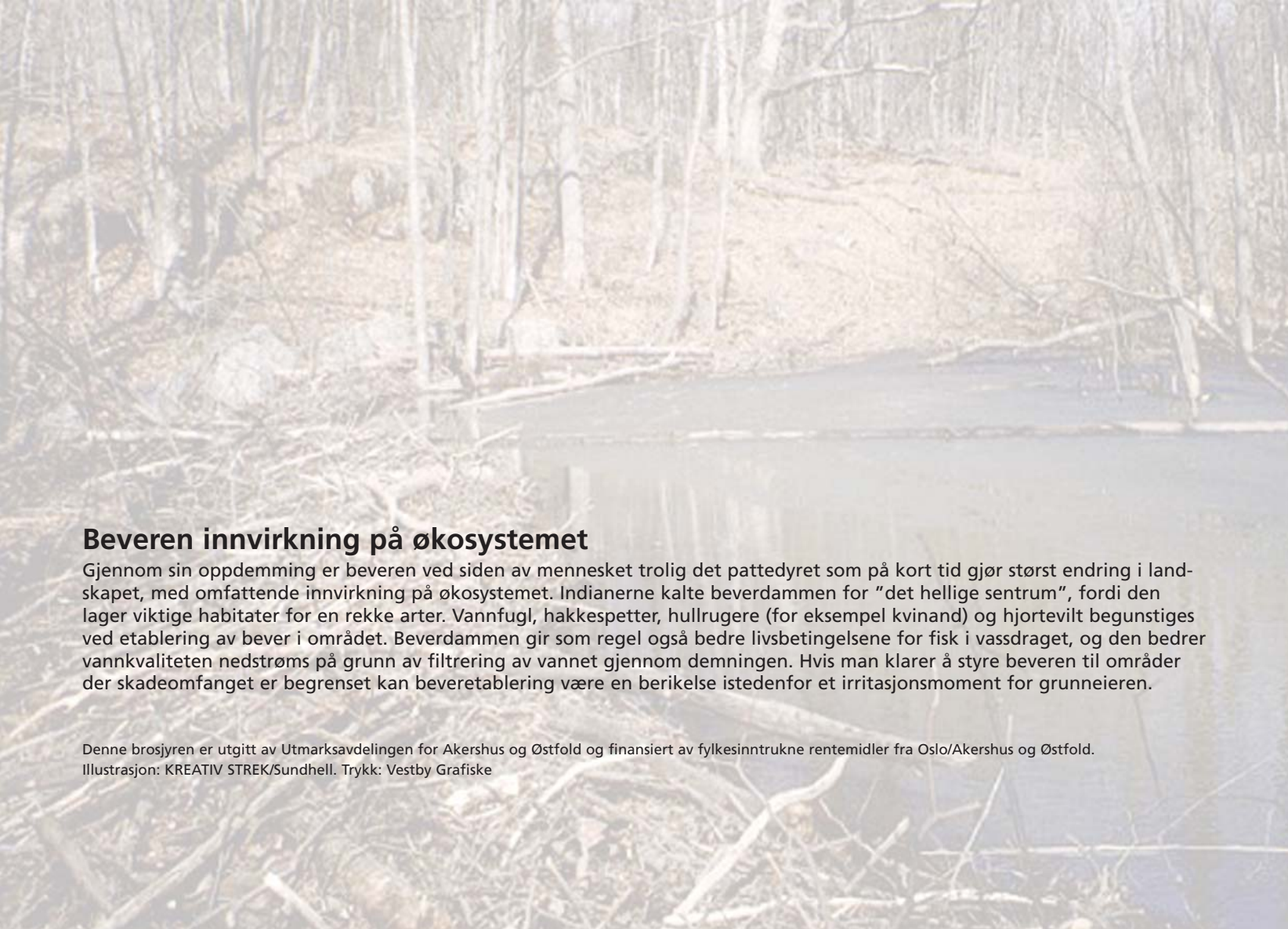

Kvalitetsbestand m/løvvirke bør ikke etableres mindre enn 50 m fra vassdraget

For å spare barskogen bør man beholde en høy andel løvskog i et belte på ca 50m langs vassdraget.

I dette område er beveren ikke ønsket. Løvskogen i nærheten av vassdraget er ryddet vekk bortsett fra et belte m/or nærmest vannet.

Beveren innvirkning på økosystemet

Gjennom sin oppdemming er beveren ved siden av mennesket trolig det pattedyret som på kort tid gjør størst endring i landskapet, med omfattende innvirkning på økosystemet. Indianerne kalte beverdammen for "det hellige sentrum", fordi den lager viktige habitater for en rekke arter. Vannfugl, hakkespetter, hullrugere (for eksempel kvinand) og hjortevilt begunstiges ved etablering av bever i området. Beverdammen gir som regel også bedre livsbetingelsene for fisk i vassdraget, og den bedrer vannkvaliteten nedstrøms på grunn av filtrering av vannet gjennom demningen. Hvis man klarer å styre beveren til områder der skadeomfanget er begrenset kan beveretablering være en berikelse istedenfor et irritasjonsmoment for grunneieren.

Denne brosjyren er utgitt av Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold og finansiert av fylkesinntrukne rentemidler fra Oslo/Akershus og Østfold.
Illustrasjon: KREATIV STREK/Sundhell. Trykk: Vestby Grafiske